

WET IN DE MAAK VOOR UITBREIDING STATIEGELD

VAN VELDHOVEN WIL PARTIJEN UIT DE LOOPGRAVEN

Staatssecretaris Stientje van Veldhoven is met het bedrijfsleven overeengekomen dat de hoeveelheid plastic flesjes in het zwerfafval in het najaar van 2020 met 70 tot 90 procent moet zijn gereduceerd en dat 90 procent van de kleine plastic flessen wordt gerecycled. Zo niet, dan komt er in 2021 statiegeld. Een doorbraak, vindt ze zelf. De oppositie in de Tweede Kamer is een stuk minder enthousiast.

De staatssecretaris denkt aan een statiegeldtarief van 10 tot 15 eurocent voor kleine flesjes.

Het bedrijfsleven krijgt met dit voorstel wéér uitstel, foeterde Kamerlid Frank Wassenberg (PvdD) tijdens het Algemeen Overleg Circulaire Economie op 15 maart. En dat terwijl de historie volgens hem toch duidelijk heeft uitgewezen dat zelfregulering niet werkt in dit dossier: al achttien jaar maakt het bedrijfsleven nauwelijks progressie in de aanpak van zwerfafval. De grootste angst van Wassenberg: dat er over drie jaar opnieuw uitstel volgt. In die angst stond hij zeker niet alleen in de Kamer. De oppositie kon niet geloven dat de uitbreiding van statiegeld naar kleine flesjes en blikjes, waar

cretaris al per direct begint met het klaar- maken van wetgeving en dat van uitstel dus geen sprake is. En volgens Carla Dik-Faber (CU), die de oppositie beschuldigde van framing, ligt er een plan met harde doelen die linksom of rechtsom worden gehaald. En dat is winst voor het milieu.

Geen blikjes

De oppositie begreep ook niet waarom de staatssecretaris in haar plannen met geen woord repte over blikjes. Het gevolg kan weleens zijn dat het bedrijfsleven vaker blikjes gaat gebruiken in plaats van flesjes. Waarom zijn de blikjes niet meegenomen in het akkoord met het bedrijfsleven, vroeg onder andere Corrie van Brenk (SOPLUS) zich af. Blikjes vormen nu al een immens probleem. Volgens Wassenberg is het blikjesprobleem zelfs groter dan dat van plastic flesjes. Jaarlijks liggen er 1,8 miljard blikjes in het zwerfafval, zo'n twee keer zo veel als de 900 miljoen plastic flesjes, wierp hij op. Kritiek was er ook op de reductiedoelstelling van 70 tot 90 procent voor plastic zwerfflesjes. Dat wordt dus 70 procent, stelde Cem Laçin (SP) vast. Vreemd, vond hij, want de Plastic Soup Surfer-motie was toch duidel-

lijk: de doelstelling moet 90 procent zijn. De SP'er was ook de meest kritische in de Kamer als het ging om het monitoren van de doelstelling. Hoe gaat de staatssecretaris dat doen?

Van Veldhovens partijgenoot Van Eijs probeerde met haar inbreng vooral zorgen weg te nemen bij de oppositie door te benadrukken dat er geen gesteggel over de eindmeting mag ontstaan (een vrees van onder andere de SP) en er geen ontsnappingsroute mag zijn voor het bedrijfsleven (een vrees van zo'n beetje de complete oppositie). Zorgen had Van Eijs, net als de oppositie, ook over een mogelijke verschuiving naar blik. Zullen we blik dan meenemen in dit hele plan en zullen we van 70 tot 90 procent gewoon 90 procent maken, probeerden Suzanne Kröger (GroenLinks) en Wassenberg nog in de eerste termijn. Maar Van Eijs viel het plan Van Veldhoven niet af.

Ook Dik-Faber, nog niet zo lang geleden verkozen tot groenste politicus, deed dat niet. Natuurlijk zag ook zij liever een reductie van plastic zwerfflesjes van 90 procent in plaats van 70 procent en ziet ze graag dat een verschuiving van plastic flesjes naar blikjes wordt voorkomen, maar de 70-tot-90-procentafsprake is een majeure, stelde zij. Waar baseert Dik-Faber haar vertrouwen in het bedrijfsleven op, vroeg Gijs van Dijk (PvdA). Dat vertrou-

"Mijn grootste angst is dat er over drie jaar weer uitstel volgt."

Frank Wassenberg, PvdD-Kamerlid

maatschappelijk zo veel steun voor is, nog eens drie jaar op zich laat wachten. Vanuit de coalitie klonk een compleet ander geluid. Agnes Mulder (CDA) stelde dat de staatssecretaris de petitie van de Plastic Soup Surfer (de hoeveelheid plastic zwerfflesjes met 90 procent verminderen in drie jaar tijd) ruimhartig uitvoert. Jessica van Eijs (D66) benadrukte dat de staatsse-

wen had ze helemaal niet uitgesproken, counterde Dik-Faber. Ze ziet het bedrijfsleven de afspraken nog niet halen in 2020. Maar het doel blijft staan. Faalt het bedrijfsleven, dan komt er statiegeld op flesjes.

"Er ligt een plan met de harde doelen die linksom of rechtsom gehaald worden."

Carla Dik-Faber, CU-Kamerlid

Erik Ziengs (VVD) was vooral blij dat de staatssecretaris ervoor kiest een betrouwbare overheid te zijn. Er is een raamovereenkomst met een branche, dan kan je niet van de ene op de andere dag de spelregels veranderen, vond hij. Wat hem tegenstand aan het debat, was de focus op statiegeld. Alsof er niet veel meer nodig is om zwerfafval aan te pakken. Van het totale zwerfafval maken flesjes slechts 3 procent en de blikjes slechts 6 procent uit, wist hij. De bestrijding is ook een verantwoordelijkheid van burgers en gemeenten. Die moeten zich niet achter statiegeld verstoppen.

Doel centraal

Staatssecretaris Van Veldhoven van Infrastructuur en Waterstaat mocht na de inbreng in de eerste termijn uitleggen hoe zij tot haar statiegeldcompromis was gekomen. De Plastic Soup Surfer bleek haar grote inspiratiebron. Het statiegeldossier zat ruim vijftien jaar vast toen de Plastic Soup Surfer de politiek voorhiel niet langer over middelen te spreken, maar over doelen. Vandaar dat de staatssecretaris in haar Kamerbrief 'Naar een circulaire verpakkingketen' met twee harde doelen is gekomen om voor- en tegenstanders van de uitbreiding van statiegeld uit hun loopgraven te krijgen. Die harde doelen gaan we nu linksom of rechtsom halen, beloofde ze. De plastic soep is een groot milieuprobleem, dat ze wil aanpakken. En van uitstel is zeker geen sprake: morgen zou ze beginnen met de uitwerking van wetgeving die voor het laatste meetmoment – in 2020 – klaar moet zijn. Ook wordt een beslissing over uitbreiding niet over deze kabinetsperiode heen getild. De genoemde doelpercentages zijn voor de staatssecretaris eveneens keihard. Bij 70 procent is de zwerfafvaldoel-

stelling gehaald en bij 69,5 procent niet. Rijkswaterstaat monitort en de Inspectie Leefomgeving en Transport valideert, zoals de EU dat voorschrijft.

Van Veldhoven legde uit waarom ze op de reductiedoelstelling van 70 tot 90 procent voor zwerfflesjes uitkwam. Met statiegelduitbreiding is volgens CE Delft een dergelijke reductie mogelijk. Als dat een realistisch percentage is voor een statiegeldmaatregel, is het wel zo eerlijk dat het bedrijfsleven dat met een alternatief plan komt voor die maatregel ook die reductie moet halen, vond ze.

Niet sneller

Op de vraag van onder anderen Kröger of uitbreiding van het statiegeldsysteem niet veel sneller bij wet geregeld kon worden, reageerde Van Veldhoven dat ze nu eenmaal te maken heeft met zaken als consultatie- en implementatietermijnen, termijnen in de Kamers, recessen, zomerperiodes, een Europese notificatie, een fraudetoets en regeldruktoets. De voorgestelde termijn is in haar ogen dan ook realistisch. De suggestie dat er ook al snel een bestaand artikel voor statiegeld in werking kan treden, wees ze af. Dat artikel gaat namelijk ook over blikjes. En blikjes blijven buiten beschouwing in het voorstel van de staatssecretaris. Niet zonder reden overigens. Voor de aanpak van blikjes is nooit een meerderheid in de Kamer geweest, legde Van Veldhoven uit. Ze had op eigen initiatief

WIE GAAT ER NOG FLESJES RAPEN?

Het was tijdens het statiegelddebat een venijnige vraag van GroenLinks-Kamerlid Suzanne Kröger. Wie van al die vrijwilligers die nu nog zwerfafval oprapen voor een beter milieu, rapen er de komende jaren nog flesjes op? Want is het aantal flesjes in het najaar van 2020 mede door dat keurige gedrag met 70 procent afgenomen, dan komt er geen uitbreiding van het statiegeld. Waarom zouden vrijwilligers het bedrijfsleven helpen aan de opgelegde doelstelling te voldoen, vroeg Kröger zich af. Omdat vrijwilligers en bedrijfsleven ook de komende jaren het zelfde doel zouden moeten nastreven: namelijk een schoner milieu, kapittelde staatssecretaris Van Veldhoven. Dat klonk prachtig, maar op de publieke tribune liet een voorstander van statiegeld, tevens actief vrijwilliger, zich al ontvallen de flesjes met dit beleid voortaan maar te laten liggen.

blikjes mee kunnen nemen in haar voorstel, maar in een zo lang slepend dossier leek haar dat niet de juiste weg. Ook moet de doelstelling voor de recycling van zwerfflesjes in een wet worden gegoten. Zwerfblikjes wil Van Veldhoven reduceren via de brede aanpak zwerfafval, die ook wordt doorgezet de komende jaren. Ze noemde het logisch dat het beleid voor plastic zwerfflesjes niet moet leiden tot meer zwerfblikjes. Van Veldhoven ging ook in op de vragen

BREDE MAATSCHAPPELIJKE STEUN ...

De maatschappelijke steun voor een statiegeldsysteem voor kleine flesjes en blikjes is met name het afgelopen kwartaal enorm gegroeid. Begin maart lieten 23 hoogleraren circulaire economie en milieu in NRC weten dat dit een relatief goedkoop en goedwerkend systeem is, dat steun krijgt uit alle lagen van de bevolking. Dat laatste werd bevestigd toen onderzoeksbureau GfK meldde dat ook zo'n 80 procent van de achterban van de vier regeringspartijen uitbreiding van het statiegeldsysteem steunt. Uit een inventarisatie van Math Oehlen, afvalambtenaar in Weert, bleek bovendien dat zo'n tweehonderd Nederlandse gemeenteraden zich de afgelopen tijd hebben uitgesproken vóór uitbreiding. Bij de zogenoemde Statiegeldalliantie, een initiatief van milieuorganisatie Recycling Netwerk, sloten sinds oktober 2017 ruim tweehonderd gemeenten, bedrijven en verenigingen aan die zwerfafval zat zijn. Hun gebeden worden met het voorstel van staatssecretaris Van Veldhoven maar ten dele verhoord.

over de monitoring van de afspraken met het bedrijfsleven. De monitoring van zwerfafval is in handen van Rijkswaterstaat. Het protocol dat hiervoor wordt gebruikt, is geüpdatet naar aanleiding van verbetervoorstellen uit het veld. De staatssecretaris hoopt er in april bij de Kamer op terug te komen. Over de monitoring wil ze de Kamer structureel halfjaarlijks op de hoogte houden. Op verzoek van de SP hoopt ze ook snel een uitgewerkt plan van het bedrijfsleven te kunnen sturen waarin uiteen wordt gezet hoe het bedrijfsleven de gestelde doelen voor de reductie van zwerfflesjes wil bereiken. Dat plan moet het bedrijfsleven echter schrijven, aldus de staatssecretaris. Zelf werkt ze vast aan de wet. Kröger stelde voor dat CE Delft naar de haalbaarheid van het plan van het bedrijfsleven zou moeten kijken. Daar wilde de staatssecretaris echter niet aan.

Blikjesmotie

Omdat voor het Algemeen Overleg Circulaire Economie vier uur was ingeruimd en er behalve over statiegeld ook nog over tal van andere onderwerpen moest worden gesproken, zou het op 15 maart niet van een tweede termijn komen. Die volgde een week later op 22 maart. Het werd grotendeels een herhaling van zetten. De oppositie bleef teleurgesteld over het uitstel van de uitbreiding van het statiegeldsysteem. De coalitie bleef herhalen dat van uitstel geen sprake was. Wassenberg vroeg een zogenoemd VAO aan om een motie in te kunnen brengen waarin Van Veldhoven wordt opgeroepen

... MAAR OOK KRITISCHE NOTEN

Het Afvalfonds Verpakkingen en het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL) zijn kritisch over de uitbreiding van het statiegeldsysteem. Zij vrezen de kosten die kunnen oplopen tot meer dan 110 miljoen euro per jaar en wijzen erop dat de stroom flessen en blikjes slechts een beperkt deel van het zwerfafval uitmaakt. Daarom kondigde het Afvalfonds begin dit jaar aan een Pact voor een Zwerfafvalvrij Nederland te willen sluiten met gemeenten, reinigingsdiensten, bedrijven, scholen, wijken en verenigingen. Daarmee moet zwerfafval worden aangepakt en 90 procent van de kleine petflesjes gerecycled. Van Veldhoven geeft het Afvalfonds daartoe nog één kans. Daarmee lijkt een dreigement van Afvalfonds-directeur Cees de Mol van Otterloo zijn effect niet te hebben gemist. Hij vertelde Kamerleden tijdens een rondetafelgesprek zich niet aan afspraken uit de Raamovereenkomst Verpakkingen gehouden te zullen voelen, mocht de politiek besluiten een statiegeldsysteem op te leggen.

Op kleine petflesjes komt mogelijk statiegeld, op blikjes vooralsnog niet.

ook de blikjes aan te pakken. Willen D66 en ChristenUnie een dergelijke motie steunen, vroegen de oppositiepartijen? Dan willen we eerste de precieze inhoud van de motie zien, reageerden Van Eijs en Dik-Faber. Bij het ter perse gaan van dit blad is nog niet duidelijk wat de motie van Wassenberg precies behelst en is het VAO nog niet gepland. De tweede termijn werd ook nog even spannend, doordat verschillende milieuorganisaties aan de vooravond van het Algemeen Overleg lieten weten zich niet gehoord te voelen inzake de opzet van het monitoringsprotocol voor zwerfafval en deze ook niet te steunen. De Plastic Soup Surfer, Stichting Natuur & Milieu en de Plastic Soup Foundation werden vorig jaar door het Ministerie van IenM betrokken

bij de bijstelling van het protocol, maar hoorden vervolgens zo'n vier maanden niets van wat er met hun input is gedaan. Nu het monitoringsprotocol gebruikt gaat worden om te bepalen of het statiegeldsysteem moet worden uitgebreid, maken de organisaties zich grote zorgen. Het protocol leent zich volgens hen namelijk niet voor dit doel. De

"We beginnen morgen met de uitwerking van de wetgeving."

Stientje van Veldhoven, staatssecretaris IenW

oppositie vroeg Van Veldhoven om opheldering. Zij beloofde dat de monitoring in april zal worden besproken in het bestuurlijk overleg met VNG, de milieuorganisaties en het verpakkend bedrijfsleven: de spelregels voor monitoring moeten vanaf het begin duidelijk zijn. De betrokken organisaties krijgen nogmaals de kans met verbetervoorstellen te komen en op die voorstellen moet ook een terugkoppeling komen. Wat dat precies betekent voor wanneer de monitoring kan starten, bleef onduidelijk. De milieuorganisaties vrezen echter dat een verbeterde monitoring per medio 2018 hooguit kan leiden tot een goed nuljaar. Hoewel de tweede termijn van het Algemeen Overleg binnen de gestelde vijf kwartier werd afgerond, betekent dit waarschijnlijk dat er de komende maanden nog veelvuldig over statiegeld zal worden gesproken in Den Haag. ■

Govert Buijze en Tim van Dorsten